

СЕКЦІЯ 34

SECTION 34

**МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ
MATHEMATICAL METHODS, MODELS, AND
INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMICS**

УДК 658.168.3:330.33.01:338.124.2

Головач К. С.

кандидат економічних наук, викладач,
Житомирський агротехнічний фаховий коледж

Головач О. П.

викладач вищої категорії, викладач-методист,
Житомирський агротехнічний фаховий коледж

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДИК
ВИЯВЛЕННЯ, АНАЛІЗУ ТА ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ НА
ПІДПРИЄМСТВАХ**

Розпізнавання кризових явищ будується як на загальноприйнятих в управлінні показниках, так і на спеціалізованих, котрі потребують розробки і використання у майбутньому. Наприклад, зниження продуктивності праці чи ефективності виробництва не може не «сигналізувати» про можливість виникнення кризи. Воно може бути випадковим або епізодичним, але може свідчити і про тенденцію кризового розвитку.

Існуюча система показників кризи на підприємстві не повною мірою зорієнтована на її завчасне розпізнавання. Вона відображає інерційну з планової економіки зорієнтованість на управління лише процесами послідовного і «неухильного» розвитку, в той час як у ринковій економіці чергуються стани спаду і підйому, розвитку і занепаду. Це диктує необхідність розроблення нових синтетичних показників для того, щоб більш точно і своєчасно визначати ймовірність і момент настання кризових ситуацій. Велике значення має не тільки система індикаторів, яка відображає основні ознаки кризи, а й методологія їх

конструювання та практичного використання. У сучасному механізмі управління це є його найбільш слабкою ланкою, оскільки методологія розпізнавання кризи має пронизувати усі аспекти цього процесу: ціль, показники, їх використання при проведенні аналізу ситуацій, практичну цінність передбачення криз.

Методологія розпізнавання кризи найтісніше пов'язана з організацією цієї роботи, яка передбачає наявність фахівців з визначеними функціями їхньої діяльності, статус рекомендації їх рішень та взаємодію у системі управління. Коло таких фахівців не обмежується лише підготовкою і наявністю антикризових менеджерів чи арбітражних керівників, але й спеціалізованих в цій діяльності економістів, пов'язаних із виробництвом аналітиків, здатних співпрацювати у тісній взаємодії з інженерами, технологами, компетентними у виконанні своїх обов'язків.

Професіоналізм управління не обмежується лише навичками керування у стандартних умовах, але й повинен виявлятися в умовах підвищеного ризику, екстремальних ситуацій та кризи. Розпізнавання кризових ситуацій і передбачення криз у зв'язку із зростанням складності управління і розширенням масштабів виробничої діяльності, має бути поставлено на професійну основу.

Відсутність єдності у тлумаченні сутності поняття «кризи на підприємстві» спричинює складність з ідентифікацією кризового стану. На думку О. Андрушко, це пов'язано, головним чином з тим, що кризовий стан становить сукупність багатьох кризових явищ [1, с. 63]. За визначенням К. Цапко кризовий стан підприємства варто розуміти як незапланований і небажаний, обмежений за часом процес, що спроможний істотно перешкодити або навіть унеможливити функціонування підприємства. Як уже зазначалося, кризовий стан підприємства еволюціонує від проявів кризи до настання кризових явищ, що переходять у кризову ситуацію та стан кризи і, за відсутності кваліфікованого управлінського впливу, завершується критичною точкою – банкрутством. Проявами кризи є відхилення фактичних показників діяльності від запланованих, які не спричинюють істотних змін у функціонуванні та стані підприємства. У свою чергу, під кризовим явищем розуміють погіршення певних показників функціонування підприємства, що справляють негативний вплив на процеси його життєдіяльності і стають моментом загострення протиріч, що виникають у процесі взаємодії окремих елементів підприємства, як усередині, так із зовнішнім середовищем. Такі протиріччя виникають між: необхідним обсягом ресурсів, які споживає підприємство, та можливістю їх залучення, цінами пропозиції та попиту на них; кількісними і якісними характеристиками продукції і відповідними характеристиками ринкового попиту; можливими та необхідними виробничими потужностями підприємства; фактичним і запланованим розподілом прибутку підприємства на виробничий і соціальний розвиток; ринковою вартістю продукції та обсягом витрат на її виробництво тощо [2, с. 426]. Якщо дестабілізуючий вплив зовнішніх та внутрішніх чинників підприємницької діяльності активізується (збільшуються за кількістю, підвищується сила їх впливу), а система управління не встигає реалізувати необхідні ефективні управлінські рішення, підприємство починає втрачати прибутки, а іноді і частку майна [1]. Ця стадія розвитку кризи називається кризовою ситуацією.

Виходячи із вище зазначеного, виникає необхідність у визначенні послідовності проведення аналізу можливості настання кризової ситуації на підприємстві. Аналітичне забезпечення своєчасного прогнозування, виявлення та попередження кризи на підприємстві включає: аналіз ймовірності прояву кризи, причин її виникнення, очікуваних втрат від наслідків кризи, оцінку ресурсних можливостей запобігання кризі і, в кінцевому підсумку, вибір обґрунтованої антикризової стратегії.

Список літератури

1. Головач К. С. Основні аспекти антикризового менеджменту в сільськогосподарських підприємствах. *Агроевіт*. 2016. № 22. С. 62-66.

2. Головач К. С. Застосування логістико-регресійних моделей прогнозування кризи у сільськогосподарських підприємствах. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 11. С. 425–429.